

Rolul metodelor interactive în formarea competențelor comunicative în limba engleză

Autor: A. Jechiu

Rezumat. În lucrarea de față este prezentată experiența didactică de aplicare a metodelor interactive în cadrul lecțiilor de limbă engleză și eficiența lor în formarea competențelor comunicative la studenții de la două facultăți cu profil tehnic. În articol sunt prezentate metodele care facilitează procesul de formare a competențelor, punându-se accentul pe crearea unui mediu de învățare care stimulează activismul studenților, trezește interesul și dorința de a participa la procesul de învățare. Autorul argumentează rolul profesorului în selectarea, utilizarea și adaptarea reușită a metodelor didactice interactive la situațiile concrete de învățare.

Cuvinte cheie: cadru didactic, competențe comunicative, obiective didactice, situații de învățare, bariere psihologice, eficiență în învățare, motivare, metode interactive, metodă comunicativă, dezbateri, joc de rol, conversație, discuții.

„Nu există metode bune sau rele, ci metode adecvate, bine sau prost utilizate”

Ioan Cerghit

Profesorii de limbi străine sunt mereu în căutare de rețete (metode), care să satisfacă și cele mai rafinate cerințe, altfel spus, să implice în procesul comunicativ chiar și pe cel mai introvert student. Or, dezvoltarea competențelor comunicative este scopul primordial al studierii limbilor străine. Chiar dacă didactica modernă abundă în metode de predare-învățare, aceasta nu înseamnă că metodele de la sine vor contribui la realizarea acestui scop. Acest arsenal bogat de metode ne provoacă să căutăm, să experimentăm, ca în cele din urmă să alegem acele metode, care ne aduc cele mai mari beneficii în procesul de învățare. Profesorul decide ce metode va folosi în cadrul lecției pentru ca fiecare student să fie activ, deschis spre comunicare, motivat să se autoformeze, dornic să-și expună părerea asupra subiectului,

pregătit să intervină cu idei și opinii, ori de câte ori se ivește ocazia.

Lecții interactive, conversații pe teme utile din domeniul profesional, dezbateri, libertate în alegerea temelor pentru dezbateri, în selectarea secvențelor video și a filmelor pentru discuții ulterioare, stimularea dorinței de exprimare, susținere în procesul de depășire a barierelor psihologice și a fricii de a greși – acestea sunt cele mai apreciate metode, care rezultă din chestionarele studenților din anul I de la facultățile Tehnologie și Management în Industria Alimentară și Energetică și Energie Electrică.

Feed-back –urile studenților ne prezintă clar tehnicile care au priză și contribuie la dezvoltarea competențelor de comunicare în limba engleză. Pentru a fi eficientă, învățarea trebuie să fie interactivă. Cursurile noastre sunt bazate pe limbaj specializat, cu texte din domeniul profesional, bogate în mulți termeni noi de specialitate – o limbă engleză „nouă”, așa o percep cei care vin de pe băncile școlii. Obiectivele sunt mari și nobile, iar cei care stau în bănci, curioși și plini de așteptări, sunt stresați și tensionați, cu temeri mari dacă vor face față sau nu noilor provocări.

Testele de la începutul anului constată o situație destul de precară în ceea ce privește nivelul atins în cunoașterea limbii engleze. Studenții au niveluri prea diferite de cunoaștere a limbii engleze, de la sub A1 până la C2, unii sunt deschiși spre comunicare pe când alții denotă o inhibiție cronică și o lipsă de creativitate lingvistică, cauzată de bagajul lexical modest și lacunele gramaticale evidente. Ca rezultat, grupele prezintă mixuri de extreme și doar de măiestria profesorului depinde dacă va putea sau nu să „dirijeze această orchestră”, în așa fel încât fiecare participant să se implice și să se deschidă pentru noi cuceriri, să-și învingă temerile și să-și dezvolte competențele comunicative. Pentru a dezvolta aceste competențe, mai întâi de toate, este necesar ca studenții să conștientizeze de ce au nevoie să învețe limba engleză la universitate. La primele ore se caută răspunsul la întrebarea – DE CE? Atunci când fiecare dintre ei își găsește

răspunsul la această întrebare, putem spune (practica ne-o permite) că sunt motivați și deschiși să participe la fiecare etapă a orei, să profite de fiecare moment a lecției ca să-și expună părerea, altfel spus, sunt gata să-și dezvolte abilitățile de vorbire, să treacă de la „înțeleg totul, dar nu pot vorbi” la „ador să vorbesc engleza și nu mi este frică dacă greșesc din când în când”.

După cum a afirmat Ioan Cerghit, „nu există metode bune sau rele, ci metode adecvate, bine sau prost utilizate” [1]. În învățarea limbii engleze în aulele universitare nu mai sunt eficiente accentuarea intuitivității sau dezvoltarea automatismelor, așa cum se procedează tradițional în primii ani de studiu ai unei limbi străine. După cum, nici tehnicile audio-linguale și audio-vizuale singure nu sunt suficiente pentru dezvoltarea abilităților de comunicare [2]. Preocuparea de bază a dascălilor de limbi străine este diversificarea metodelor utilizate în sala de curs, adaptarea și adoptarea acestora prin cizelare și îmbunătățire cu propriile rețușuri, astfel ca acestea să se transforme în unelte de lucru sigure.

În cele ce urmează se prezintă scurte descrieri a celor mai preferate metode de învățare în rândul studenților de la facultățile Tehnologie și Management în Industria Alimentară și Energetică și Inginerie Electrică, rezultate din sondajele din ultimii ani. Studenții au votat pentru metodele de predare/învățare în care aspectul comunicativ devine instrument de lucru didactic primordial. Aceste metode „înviorează” chiar și pe cei mai „filosofi” studenți din grup și contribuie enorm la dezvoltarea competențelor de comunicare în limba engleză, care de fapt și este obiectivul principal al activității didactice din cadrul orelor de limbi străine. Metodele didactice selectate prezintă în sine o simbioză a valorilor durabile și stabile ale didacticii tradiționale cu un nou suflu impus de necesitățile timpului, precum creativitatea, inventivitatea, dinamismul și tehnicitatea oferite de strategii moderne.

Communicative Language Teaching (CLT) (Metoda comunicativă) este cocktail-ul de tehnici care stau la baza dezvoltării abilităților de comunicare fluentă într-o limbă străină.

CLT are drept scop dezvoltarea competențelor de vorbire fluentă, care permite utilizarea limbii în situații reale din viață [3, p.85]. În cadrul CLT sunt folosite situații cotidiene reale care necesită comunicare. Profesorul identifică o situație care este posibil să fie întâlnită de student în viața reală. Metoda dată ține studenții în suspans cu privire la rezultatul exercițiului din timpul orei, care va varia în funcție de reacțiile și răspunsurile lor. Metoda comunicativă cuprinde în sine multiple tehnici a căror obiectiv primordial este dezvoltarea comunicării fluente în limba engleză. Conversația, dezbateră, discuțiile, jocurile de rol sunt doar unele componente (procedee metodice) ale metodei comunicative. Profesorul facilitează activitățile studenților, accentul punându-se pe interacțiunea dintre studenți. Se menține o toleranță față de greșelile care se comit în timpul discuțiilor, încurajată fiind fluența în vorbire. Demonstrația și explicația substituie traducerea termenelor de specialitate. Gramatica se învață în plan funcțional. Studenții sunt îndemnați să interacționeze între ei, să adreseze întrebări, să preia controlul exercițiilor ca în cele din urmă, să obțină rezultatele dorite. Studenții devin siguri pe sine, degajați, motivați să comunice activ.

Să facem o introspectivă prin metodele de bază a CLT – ului. *Conversația* face parte nu numai din metodele de bază a metodei comunicative, dar și din topul preferințelor al studenților de la facultățile sus-menționate la orele de limba engleză. Metoda conversației constă în dialogul dintre profesor și studenți, unde profesorul este un partener, care nu doar întreabă, dar și răspunde la întrebările studenților. Conversația implică în sine participarea majorității studenților, se obține astfel un ritm de muncă interactivă, în care sunt atrași chiar și cei mai introverți studenți.

Conversația este dirijată de către profesor, ca în rezultat să se contureze bine o idee înainte de a trece la altele, realizându-se în același timp unitatea lecției. Predarea prin întrebări îi învață pe studenți să gândească. Studenții sunt implicați activ, tehnica prin întrebări stimulându-le curiozitatea. Logica temei este expusă, iar studenții sunt încurajați să o folosească la moment. Prin

intermediul conversației studenții își formulează propriile lor presupuneri, iar cunoștințele anterioare sunt provocate și corectate. Nu în ultimul rând, profesorul care utilizează tehnica întrebărilor primește feed-back pe loc despre nivelul de înțelegere la studenți. Un alt aspect important este faptul ca orice student are nevoie sa știe că învățarea lui este un succes. Nimic nu motivează mai mult, decât lauda imediat primită de la profesor, după un răspuns corect. Psihologi, care au studiat invitarea pe bază de stimul și răspuns au descoperit că, o recompensă imediată încurajează și stimulează învățarea.

Cele mai evidente atuuri ale întrebărilor ca metodă de predare sunt:

- Conversația este motivantă, dând studenților șansa de a își demonstra succesul în învățare.
- Este o activitate dinamică, interactivă și respectiv interesantă pentru studenți.
- Oferă studenților posibilitatea de a exersa aplicarea cunoștințelor însușite și a vocabularului dobândit recent.
- Încurajează înțelegerea, exprimarea și nu memorarea mecanică a cunoștințelor.
- Permite profesorului să diagnosticheze problemele de exprimare ale studenților.
- Facilitează autoevaluarea și evaluarea rezultatelor învățării.
- Stimulează și facilitează dezvoltarea gândirii critice;
- Contribuie semnificativ la dezvoltarea competențelor de comunicare.

Cum nimic nu e perfect, ca și orice altă metoda, conversația are și unele dezavantaje, dar mult mai ne semnificative în comparație cu beneficiile rezultate din aplicarea acesteia în cadrul lecțiilor:

- Solicită mult timp.
- Reprezintă în sine o tehnică nu simplă.
- Solicită mai mult efort din partea profesorului, comparativ cu alte metode.

Metoda dată solicită efort din partea profesorilor în ceea ce privește dezvoltarea abilităților de a adresa diferite tipuri de

întrebări. Întrebările și feedback-ul la moment sunt instrumentele de bază ale acestei metode. Se recomandă a evita întrebările închise, vagi și neclare. Se implică cât mai mulți studenți prin întrebări cum ar fi – *Ce părere aveți referitor la problema menționă? De ce credeți așa? Cum ați proceda Dvs. în cazul dat?*, etc. După ce s-a adresat întrebarea, profesorul oferă timp studenților pentru a găsi răspunsului. În cazul în care studenții nu reușesc să răspundă, profesorul oferă timp pentru a discuta în perechi, într-o limita de timp de 1-2 min. Aceasta le permite cursanților să-și compare răspunsurile, să le analizeze, astfel să-și dezvolte competențele comunicative.

O metodă care ocupă un loc important în meniul unei ore de comunicare în limba engleză este *Dezbaterea*. Dezbaterea este un schimb de argumente verbale între grupe care au păreri diferite asupra aceluiași subiect, cu scopul de a exersa în formularea argumentelor. Organizarea unei dezbateri începe cu alegerea unei teme care urmează sa fie dezbătută. Se emit minimum două enunțuri aparent contradictorii din domeniul temei alese și se afișează în locuri diferite ale sălii. Studenții sunt rugați să-și aleagă enunț care este mai apropiat și reflectă opinia proprie și să ocupe un loc în apropierea enunțului respectiv. Grupelor formate în jurul enunțurilor li se acordă o durată de timp, în funcție de dificultatea subiectului, pentru a compune un discurs (un număr concret de argumente) în favoarea punctului lor de vedere, prin care să încerce să convertească membrii altei echipe de partea lor [4, p.33].

Discursurile vor fi susținute pe rând de câte un reprezentant al fiecărei echipe, toți având la dispoziție același număr de minute. În timpul discursurilor echipelor adversare nu li se permite să aducă nici un fel de contraargument sau să facă vreun comentariu. Atunci când cineva este convins de justetea celor afirmate de membrii altei echipe, se alătură grupului lor. După susținerea discursurilor se oferă posibilitatea de a discuta liber, cu ajutorului unui moderator, asupra celor exprimate în discursuri. Procesul ia sfârșit după o perioada anterior fixată de timp sau în momentul în

care toți participanții formează o singură echipă, în jurul unui singur enunț.

Această metodă solicită din partea studenților ascultare activă, aptitudini de prezentare și comunicare verbală și non-verbală. Dezbateră la orele de limbă engleză aduce vitalitate, prin implicarea tuturor membrilor grupului. Este o metodă plină de viață, cu provocări, care îi sustrage pe cursanți de la frica de a vorbi în limba engleză. Căutarea argumentelor îi mobilizează într-atât încât ei uită de frica de a comite greșeli, astfel fiecare dintre ei vorbește engleza fără complexe. De menționat ca această metodă necesită timp, iar învățarea depinde de cunoștințele pe care membrii grupului le au în domeniul dezbătut.

Discuția este o altă metodă importantă, care constă în organizarea schimbului de informații și de idei, de impresii și de opinii, de critici și de propuneri în jurul unei teme [4.p.36]. Scopul acestei metode este examinarea și clarificarea în comun a unor noțiuni și idei despre unele obiecte, fenomene, lucruri, fapt ce contribuie enorm la dezvoltarea competențelor de comunicare în limba engleză.

Pentru învățarea interactivă discuția cu grupul de studenți este fundamentală. Discuția presupune avansarea unor idei și receptarea unei multitudini de alte idei, unele în acord, altele în dezacord cu părerile proprii, dar tocmai această varietate este ceea ce provoacă dorința studenților de a se exprima, de a se face auziți, inhibând frica de a vorbi limba lui Shakespeare.

Discuția începe cu stabilirea regulilor discuției, amplasarea studenților în semicerc, prezentarea subiectului discuției. Profesorul trebuie să încurajeze exprimarea ideilor, să modereze discuția, astfel facilitând exprimarea punctelor de vedere a tuturor participanților. Dacă apare necesitatea, profesorul reformulează întrebarea, se asigură dacă e înțeleasă, verifică înțelegerea prin adresarea unei întrebări de clarificare ce complimentează unui punct de vedere interesant. Dascălul energizează discuția, având grijă să implice și pe cei mai „filozofi” de fire. Dacă apar

divergențe, se generalizează opiniile opuse din perspectivele toleranței.

Este important ca întrebările adresate să fie stimulative, să contribuie la aprofundarea problemei puse în discuție, să ajute la căutarea motivelor, cauzelor și efectelor, să dezvolte calități de empatie, să contribuie la formarea calităților morale ale viitorului inginer. De exemplu: „*De ce credeți așa?*”, „*De ce s-a întâmplat așa?*”, „*Se putea întâmpla și altfel. Cum?*”, „*Ce ați fi făcut Dvs. în situația data?*”, „*Ce ați fi simțit Dvs. dacă erați în locul persoanei date?* Aceste tipuri de întrebări mobilizează studenții spre analiza celor spuse de colegi, spre sinteza informației și evaluarea situației în cauză.

Din experiență, am realizat că trebuie să oferim studenților timp de reflecție pentru a-și aduna gândurile pentru crearea unui răspuns bun. Să ne străduim să nu permitem monopolizarea discuției de către anumiți studenți, să-i încurajăm pe studenții timizi și să-i laudăm ori de câte ori e posibil. Nu criticăm punctele de vedere a participanților la discuție, nu intervenim cu propriile păreri după fiecare student, astfel reducând din timpul lor. Nu impunem studenților propriile opinii asupra problemei, savurăm din plin atmosfera lucrativă, dinamică și interactivă din clasă. Discuțiile se finalizează cu rezumarea ideilor principale.

Atunci când sufletul cere o evadare din multitudinea activităților consumatoare de energie iese în „scenă” *Jocul de Rol* ca să ne salveze de pasivitate și oboseală. Jocul de rol face ca procesul de învățare să fie unul captivant. Rolurile pe care studenții le joacă sunt de multe ori o imitație a situațiilor din viața reală. Acest fapt îi face să se simtă liberi, decorsetați de emoții, le permite să dea frâu liber imaginației și creativității.

Jocul de rol este o bună metodă interactivă prin care studenții sunt implicați direct în rezolvarea unor situații, fiind puși în postura de a-și asuma rolurile personajelor implicate [5.36]. Tonul jocului este dat de profesor, care prezintă situația, dă instrucțiuni clare, stabilește regulile de bază, propune sau împarte rolurile, ajută cu indicii pe cei care sunt în pană de idei. La finele

jocului fiecare actor este rugat să spună ce a învățat din ceea ce a experimentat. Prezentarea feedback-ului de către „spectator” încheie acest exercițiu.

Jocul de rol ajută studenții să învețe din experiență. Prin joc se vede modul cum ei s-ar descurca într-o situație reală. Această metodă arată diferența dintre a face un lucru și a gândi la el. Exercițiul dat contribuie mult la autocunoaștere. De multe ori studenții rămân surprinși de reacțiile lor la anumite situații din jocul de rol. Fiind siguri la început de joc, că dețin control asupra situației și știu cum vor reacționa în cazuri de criză, la finele jocului descoperă cu uimire că au avut alt comportament decât cel imaginat. De exemplu, jocul de rol cel mai apreciat de studenții de la FTIMIA este „Cina cu ghinion”. La crearea acestui joc am ținut cont de implicarea tuturor studenților, fiecare având rolul său. Scenariul este unul din realitatea cotidiană. O familie compusă din doi copii: o adolescentă cu caracter rebel și un preșcolar lipsit de maniere, doresc să servească o cină la restaurant. Fiecare dintre ei, cu excepția tatălui, au pretenții la deservire, la calitatea bucatelor și la muzica care este prea tare. Aici intervin alți actori: chelnerul, Chef-ul, barman-ul, managerul restaurantului și oaspeții de la mesele vecine. Acest joc îi implică pe toți studenții din grupă. Pe parcursul jocului se simte o atmosferă reală, fiecare se dedică, caută soluții (managerul), metode de autocontrol (chelnerul), exprimă uimire și indignare ascunsă (chef-ul), o iritare vădită (mama), o libertate exagerată și lacune în comportament (preșcolarul), preferințe exotice (adolescenta), indiferență (tata) și indignare vădită (din partea oaspeților).

Această tehnică dezvoltă capacitatea de control a sentimentelor și emoțiilor. Fiecare dintre cei implicați în jocul menționat mai sus, exersând, învață să devină mai puțin iritați în viața reală. Jocul de rol oferă participanților ocazia să analizeze comportamente și să primească feedback specific. Un risc al jocului de rol ar fi neasumarea sau, deopotrivă, asumarea exagerată a rolului. Din practica personală am observat că unii studenți au un sentiment de disconfort atunci când participă prima dată, însă dacă

sunt ajutați cu idei asupra replicilor ce urmează să le spună, cum să le spună, la ce surprize să se aștepte, atunci ei depășesc aceste bariere emoționale, ca mai târziu să fie printre primii care solicită un rol în joc. Jocul de rol poate fi folosit după ce au fost folosite alte metode cu funcție de consolidare a celor învățate anterior. De exemplu, după un studiu de caz, sau după vizionarea unei secvențe video. De multe ori ideea de a folosi această metodă vine spontan, atunci când situația o cere. De fiecare dată însă feedback-ul din partea studenților este unul pozitiv.

În încheiere se cere să menționăm că, deși lista metodelor interactive este foarte vastă, fiecare cadru didactic va selecta acele tehnici care vor contribui la realizarea obiectivelor propuse la o lecție sau alta. Or, obiectivele principale ale unei lecții de limbă engleză sunt cele menite să formeze competențele de comunicare și exprimare în limba engleză. Pentru realizarea acestor obiective, cele mai eficiente metode sunt cele care permit studenților să exerseze limba în cadrul orelor, adică metodele care fac parte din categoria celor interactive. De fiecare profesor în parte, de stilul său didactic, depinde ce instrumente va folosi pentru a asigura reușita studenților în formarea acestor competențe atât de necesare astăzi pentru realizarea profesională. Măiestria de a selecta cele mai eficiente metode pentru realizarea acestor obiective și capacitatea de a le cizela a și de a le adapta situației didactice denotă caracteristicile de bază ale unui Profesor iscusit.

Bibliografie:

1. Cerghit, I.,(1997), *Metode de învățământ*, Ediția a III-a, Editura Didactică și Pedagogică, București.
2. Bocos, M., (2002), *Instruire interactivă*, Editura Presa Universitară Clujeană, Cluj – Napoca.
3. Harmer, J., (2004), *The Practice of English Language Teaching*, Malaysia: Pearson Education Limited.
4. Suport de curs "*Metode creative folosite în activitățile de tineret*" Materiale realizate de Fundația Life, Centrul de resurse și informații pentru organizații. <http://life.org.ro>